

Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ

Ξεμπερδεύοντας τα μπερδεμένα

του Βασιλείου Μαρκεζίνη

Εισαγωγικά

Εδώ και δύο χρόνια προσπαθώ να φέρω στην κοινή συνείδηση τη σημασία της ΑΟΖ ως και την κατά την γνώμη μου κακή (αν όχι επικίνδυνη για τα εθνικά συμφέροντα) διαχείριση των τουρκικών προβλημάτων από το υπουργείο των Εξωτερικών. Διακεκριμένοι ακαδημαϊκοί συνάδελφοι, όπως π.χ. (κατά αλφαβητική σειρά) οι κ.κ. Καρυώτης, Μάζης, Ροζάκης και Σιουσουράς, αλλά και εξαιρετικοί δημοσιογράφοι (ως ο κ. Σταύρος Λυγερός) έχουν εμπλουτίσει σημαντικά τη γνώση του κοινού πάνω σ' αυτό το ζωτικό και όλο και πιο επείγον θέμα. Αλλά, δύο χρόνια μετά, το θέμα, από άγνωστο, έχει γίνει αντικείμενο τόσων πολλών άρθρων, αλλά και (ασαφών) δηλώσεων από το υπουργείο μας (βλ. π.χ. <http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?+arthro&id=65173&catID=1>), ώστε ίσως να διευκόλυνε τους αναγνώστες μια συνοπτική προσπάθεια να ξεμπερδέξουμε κάπως τη σύγχυση που προκαλεί το αυξανόμενο υλικό. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος του παρόντος δοκιμίου.

Η εξέλιξη του Δικαίου της Θάλασσας

Το Δίκαιο της θάλασσας, από γεννησιμιού του, πάλευε μεταξύ δύο αντιμαχόμενων ιδεών: της ελευθερίας των θαλασσών (που ενθαρρύνει το εμπόριο) και της έκτασης της κυριαρχίας των παράκτιων κρατών επί του εγγύς αυτών υδάτινου χώρου. Από τη διαλεκτική αυτή σύγκρουση γεννήθηκε και μια άλλη ιδέα, η αρχή της «αβαβούς διέλευσης», ακόμη και μέσα από τα «χωρικά ύδατα» του παρακτίου κράτους: αρχή που κατά τη γνώμη μου καταχράται (άρθρο 19 της Συνθήκης) η Τουρκία, όταν αναθέτει στα πολεμικά της να κάνουν επανειλημμένες βόλτες στο Σούνιο.

Στην αρχή τα πράγματα ήταν απλά και εντοπιζόνταν στο εμπόριο και την αλιεία. Η διευθέτησή τους, λοιπόν, γινόταν βάσει εθιμικών λύσεων και ακαδημαϊκών προτάσεων, που προέρχονταν κυρίως από τις διαμαχόμενες χώρες - ειδικότερα την Αγγλία (με το έργο του Τζον Σέλντεν *Mare Clausum*, 1635) και την Ολλανδία (με το κλασικό έργο

του Ούγκο Γκρότιους *Mare Liberum*, 1609). Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και την ανεξαρτητοποίηση των αποικιών, η δημιουργία πολλών νέων κρατών, σε συνδυασμό με την τεχνολογική επανάσταση που αργά αλλά σταθερά επέτρεψε την εκμετάλλευση του

υποθαλάσσιου πλούτου, άρχισε να απαιτείται μια πιο σύγχρονη και πιο δίκαιη ρύθμιση των προβλημάτων. Η πρώτη σημαντική γραπτή ρύθμιση έγινε από τις τέσσερις συμβάσεις που υπεγράφησαν στη Γενεύη το 1958 και ρύθμιζαν, αντιστοίχως, την αιγιαλίτιδα ζώνη (χωρικά ύδατα) και τη συνορεύουσα ζώνη, την ανοικτή θάλασσα, την υφαλοκρηπίδα και την αλιεία στην ανοικτή θάλασσα. Εν προκειμένω, μας ενδιαφέρει η τρίτη συμφωνία, η σχετική με την υφαλοκρηπίδα.

Η «ηπειρωτική» υφαλοκρηπίδα ορίστηκε (στο άρθρο 1 της Σύμβασης, το 1958) ως καλύπτουσα: «α) τον βυθό της θάλασσας και το υπέδαφος των υποθαλασσίων περιοχών [...] μέχρι βάθους 200 μέτρων ή (β) έξω από το όριο αυτό, μέχρι το σημείο που το βάθος των υπερκειμένων υδάτων επιτρέπει την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των περιοχών αυτών». Το δεύτερο αυτό κριτήριο, γνωστό ως το «κριτήριο της εκμεταλ-λευσιμότητας», ήταν μεταβλητό και, ως εκ τούτου, καθιστούσε δύσκολη την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας.

Οι συμφωνίες της Γενεύης έκρυβαν και μία ακόμη ασάφεια, η οποία μετριάστηκε

με τον χρόνο. Έτσι, ενώ αναγνώριζαν υφαλοκρηπίδα σε κατοικημένες η κατοικήσιμες νήσους, δεν ήταν απολύτως ξεκάθαρο αν ο όρος αυτός ήταν νομικός ή γεωλογικός. Ο όρος «ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα», συνδυαζόμενος με τη σχετικά μικρή απόσταση από το έδαφος -ηπειρωτικό ή νησιωτικό-, προσλάμβανε μια ορισμένη γεωλογική χροιά, αυτή δε την άποψη εξακολουθεί να υποστηρίζει σήμερα η Τουρκία με ιδιαίτερη έμφαση. Έτσι, η Τουρκία επιμένει ότι τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου -τα οποία, σημειωτέον, δεν αποκαλεί ποτέ «ελληνικά», αλλά «αιγιατικά»- αποτελούν γεωλογική προέκταση της εγγύς ευρισκόμενης τουρκικής ηπειρωτικής περιοχής, με συνέπεια να επικάθηνται επί τουρκικής υφαλοκρηπίδας και, ως εκ τούτου, να ανήκουν μεν στην Ελλάδα, αλλά να μην έχουν υφαλοκρηπίδα πέραν των έξι (ή λιγότερων) μιλίων, που ισοδυναμούν με τα χωρικά μας ύδατα, μια και η Τουρκία δεν μας άφησε, με το περίφημο Κάζου Μπέλι, να τα επεκτείνουμε στα 12 μίλια, όπως μας επιτρέπει το Διεθνές Δίκαιο.

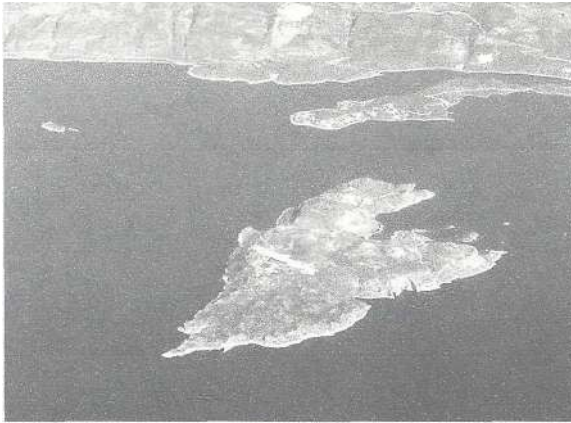
Από πλευράς Ελλάδας, τα προβλήματα αυτά βελτιώθηκαν από τη μεταγενέστερη Σύμβαση του Μοντέγκο Μπέι της Τζαμάικας, το 1982, η οποία ετέθη σε ισχύ το 1994 και υπεγράφη από 157 κράτη πλην της Αμερικής, του Ισραήλ, της Βενεζουέλας και της Τουρκίας. Έτσι, είναι πλέον σαφές ότι και τα νησιά που είναι σε θέση να στηρίξουν ανθρώπινη ζωή έχουν Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, όπως και υφαλοκρηπίδα και ότι αμφοτέρως εκτείνονται μέχρι 200 ναυτικά μίλια από το σημείο όπου αρχίζουν τα χωρικά ύδατα. Η προέκταση και ανάδειξη του κριτηρίου της απόστασης -200 μίλια- μειώνει έτσι ουσιαστικά, (αλλά δεν ακυρώνει εντελώς), τη σημασία του γεωλογικού κριτηρίου. Η «μετακίνηση» αυτή ενισχύεται πλέ-ον και από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της Χάγης του 1985 σχετικά με την υπόθεση Μάλτας-Λιβύης: μια νομολογιακή «με-τακίνηση» προς την ανωτέρω ιδέα, η οποία άρχισε να διαφαίνεται ήδη από την απόφαση του δικαστηρίου, εν έτει 1982, για την υφαλοκρηπίδα Λιβύης-Τυνησίας.

Η οριοθέτηση της ΑΟΖ

Η υφαλοκρηπίδα υπάρχει απ' εαυτής και δεν χρειάζεται να διακηρυχθεί. Χρειάζεται όμως να οριοθετηθεί μεταξύ όμορων κρα-

τών και, σε περίπτωση διαφωνίας, να παραπεμφθεί με **κοινό** συμφωνητικό στο αρμόδιο διεθνές δικαστήριο προς απόφαση. Η ΑΟΖ, από την άλλη πλευρά, πρέπει να διακηρυχθεί και ακολούθως να οριοθετηθεί από τα ενδιαφερόμενα κράτη.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η ΑΟΖ που μας ενδιαφέρει πρωτίστως είναι με την Κύπρο και, μετά, με την Αίγυπτο και τη Λιβύη. Η οριοθέτηση της απαιτεί διακρατική συμφωνία. Τυχόν αμφισβήτησή της από την Τουρκία ως *τρίτο κράτος* θα σήμαινε κατ' ουσίαν αμφισβήτηση των οριοθετήσεων δύο κρατών, όχι ενός. Επιπλέον, για να γίνει αυτό νομίμως (και όχι *manu militari*), θα απαιτείτο *μονομερής* προσφυγή της Τουρκίας στη Χάγη, με σκοπό την αμφισβήτηση των όποιων ρυθμίσεων θα είχαμε κάνει με την Κύπρο. Μια τέτοια προσφυγή είναι μεν *δυ-νατή*, αλλά όχι και εύκολη γιατί: (α) θα έπρεπε να είναι *ad hoc*, μια και η Τουρκία δεν

έχει αποδεχθεί τη γενική δικαιοδοσία της Χάγης, (β) η Τουρκία δεν έχει αποδεχθεί τη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας και (γ) η αμφισβήτηση της ελληνοκυπριακής οριοθέτησης θα έπρεπε να αρχίσει με την αμφισβήτηση της «αρχής της μέσης γραμμής» -μεταξύ Καστελόριζου και Τουρκίας- μια **και**, κατά κοινή ομολογία, αποτελεί το πρώτο βήμα στη διαδικασία οριοθέτησης της ΑΟΖ.

Οι αρχές που μπορεί να επικαλεστεί η Τουρκία για να στηρίξει τις θέσεις της είναι τρεις (κατ' αύξουσα σειρά σημασίας): (α) η **ιδέα** ότι η σύμβαση του 1982/1994 ενθαρρύνει συζητήσεις/συμφωνία ως βάση οριοθετήσεων μεταξύ όμορων κρατών, (β) παρεκκλίση από τη «μέση γραμμή» λόγω «ειδικών περιστάσεων» και λόγω «τοπικών ιδιομορφιών» ή, προκειμένου για κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες -οπότε μπορεί να ληφθεί υπόψη μια πολύ μεγαλύτερη δέσμη παραμέτρων (π.χ. γεωπολιτικά, γεωμορφο-

λογικά, πληθυσμιακά και οικονομικά **κριτήρια**)- βάσει της αρχής της «ευθυδικίας» και (γ) την αρχή της αναλογικότητας.

Ως νομικός, γνωρίζω **ότι** στο Δίκαιο δεν υπάρχουν πανάκειες και ότι τα πάντα είναι αβέβαια, ιδίως όταν **έχει** κανείς να κάνει με ένα πολιτικό δικαστήριο όπως της Χάγης. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, *ουδέποτε* χρησιμοποίησα *-σε αντίθεση με την Κυβέρνηση-* τη λέξη «πανάκεια» αναφορικά με την ΑΟΖ. Θεωρώ, όμως, ότι τα επιχειρήματα της Τουρκίας είναι ευάλωτα, ιδίως εάν λάβει κανείς υπόψη του ότι, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων που κατέληξαν στη Σύμβαση του 1982, τα επιχειρήματα αυτά, ή άλλα ανάλογα, προβλήθηκαν πολλαπλά, αλλά *ανεπιτυχώς* από τη γείτονα, στο πλαίσιο της προσπάθειας της -ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 70- να περιορίσει τα ελληνικά δικαιώματα. Ιδού λοιπόν μερικά αντεπιχειρήματα:

Πρώτον: οι αρχές που επικαλείται η Τουρκία δεν έχουν στη νομολογία του δικαστηρίου *τον απόλυτο και ανατρεπτικό* χαρακτήρα που της αποδίδουν οι Τούρκοι, αλλά δικαιολογούν *αποκλίσεις* από τη μέση γραμμή. Κατά την ορολογία του κ. Ροζάκη, η μέση γραμμή μπορεί να υποστεί ορισμένες «διορθωτικές» μεταβολές, αλλά αυτές δεν μπο-

ρούν να ακυρώσουν το πνεύμα της οριοθέτησης που, κατά τη Σύμβαση, βασίζεται στη μέση γραμμή. Στα αγγλικά, οι λέξεις που εμφανίζονται συχνότερα στη σχετική νομολογία είναι «adjustment» και «modification». Δεύτερον: η απόκλιση από τη μέση γραμμή δεν δικαιολογείται από το επιχείρημα ότι το Αιγαίο είναι κλειστή ή ημίκλειστη θάλασσα **και** γιατί επειδή οι πραγματικά κλειστές θάλασσες είναι πολύ λίγες -π.χ. η Κασπία, η θάλασσα της Γαλιλαίας, η Αράλη κ.λ.π.- αλλά και γιατί οι *ημίκλειστες θάλασσες* είναι, ανθίτως, τόσο πολλές -π.χ. θάλασσα της Κελέβης (μεταξύ Ινδονησίας, Φιλιππίνων και Μαλαισίας), Κόλπος της Άκαμπας (μεταξύ Αιγύπτου, Ισραήλ και Σαουδικής Αραβίας), θάλασσα του Σιάμ (μεταξύ Ταϊλάνδης, Καμπότζης, Νοτίου Βιετνάμ και Μαλαισίας) κ.ο.κ. -, ώστε η γενναιόδωρη χρήση του όρου, προς αποφυγή της βασικής αρχής της Σύμβασης, θα ήταν καταχρηστική

καθότι θα αντιτίθετο στο πνεύμα της, οδηγώντας σε μεγάλο αριθμό εξαιρέσεων του Δικαίου της Θάλασσας.

Τρίτον: η ίδια η Τουρκία οριοθέτησε την ΑΟΖ της στη Μαύρη Θάλασσα με βάση τη «μέση γραμμή», και τούτο, παρ' όλο που δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση!

Τέταρτον: Τις οριοθετήσεις στη Μαύρη θάλασσα εκ πονηρίας η Τουρκία τις αποκάλυψε οριοθετήσεις βασιζόμενες «στην αρχή της ευθυδικίας». Υπάρχει όμως όριο στα λεκτικά παιχνίδια που μπορεί να παίζει ακόμη και ο τουρκικός καιροσκοπισμός. Δεδομένης της στάσης που κράτησε η χώρα αυτή καθ' όλη την εννεαετή περίοδο που συζητείτο η Σύμβαση του Μοντέγκο Μπέι, φρονώ ότι το Δικαστήριο της Χάγης θα δυσκολευόταν να αποδεχθεί αυτό που εκατόν πενήντα και πλέον κράτη αρνήθηκαν να δεχθούν κατά τις διαπραγματεύσεις.

Το επιχείρημα περί αναλογικότητας αποτελεί προσθήκη του δικαστηρίου στις περιπτώσεις που δικαιολογούν απόκλιση από την αρχή της μέσης γραμμής. Πρωτοεμφανίστηκε στην απόφαση του δικαστηρίου της 3ης Φεβρουαρίου 2009 για την ρουμανοουκρανική διαφορά σχετικά με το αν έχει ή όχι ΑΟΖ η ουκρανική Νήσος των Όφρων που επικάθεται όμως επί ρουμανικής υφαλοκρηπίδας.

Στην περίπτωση του Καστελόριζου, ισχυρίζονται οι Τούρκοι, η αναλογικότητα δεν θα επέτρεπε στη μεσολαβούσα νήσο -το Καστελόριζο- να στερήσει την πολύ μεγαλύτερη **τουρκική** ακτή, που κείται όπισθεν της ελληνικής νήσου, από την ΑΟΖ που της δίδει η μέση γραμμή.

Το νέο αυτό επιχείρημα *μπορεί* να μας προκαλέσει δυσχέρειες, αν και η διαφοροποίηση μεταξύ, αφενός, της Νήσου των Όφρων (που είναι απομονωμένη, έγινε «τεχνητά» κατοικήσιμη από το 2007 -με 100 περίπου στρατιώτες και τις οικογένειές τους- και είναι και πολύ μικρή σε επιφάνεια: 0,17 τ.χλμ) και, αφετέρου, του Καστελόριζου (που είναι πολύ μεγαλύτερο, από αιώνων κατοικημένο -με πληθυσμό 406 κατοίκων κατά την απογραφή του 2001- και αποτελεί λειτουργικό τμήμα των Δωδεκανήσων) θα αδυνατίζε το τουρκικό επιχείρημα. Εύκολα όμως καταλαβαίνει κανείς για ποιο λόγο η Τουρκία προσπαθεί με τόση επιμονή να διαχωρίσει το Καστελόριζο από το Αιγαίο και τα Δωδεκάνησα, να το εμφανίσει ως αποκομμένη νησίδα και να το τοποθετήσει στη Μεσόγειο.

Η κακή διαπραγμάτευση του Πρωθυπουργού

Το θέμα μου, εν προκειμένω, δεν είναι ούτε το Καστελόριζο ούτε η ΑΟΖ. Θέλω

ωστόσο να δείξω πόσο κακώς διαπραγματεύεται η Κυβέρνηση εφ' όλης της ύλης τις υποθέσεις μας, μεταβάλλοντας πολλές φορές τα προβλήματα σε κρίσεις. Ιδού λοιπόν εν περιλήψει οι αντιρρήσεις μου για τους χειρισμούς του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών:

Πρώτον: σύμφωνα με τα Ονίκι λίκς, ο Πρωθυπουργός δήλωσε εξαρχής στον κ. Ερντογάν ότι «διαπραγματεύεται τα πάντα πλην της κυριαρχίας των νήσων μας». Τι σημαίνει «τα πάντα»;

Σημαίνει:

- τη διεκδίκηση υφαλοκρηπίδας, αγνοώντας το αντίστοιχο δικαίωμα των νησιών-
- την απεμπόληση, από ελληνικής πλευράς, του δικαιώματος επέκτασης της χωρικής θάλασσας, ενώ δεν αναγνωρίζεται το τμήμα του ελληνικού εναέριου χώρου μεταξύ έξι και δέκα μιλίων
- την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας σε νησίδες του Αιγαίου-
- τον έλεγχο του συνόλου του εναέριου χώρου του Αιγαίου ανατολικά του 25ου Μεσημβρινού-
- την αποστρατιωτικοποίηση των νησιών μας,
- τον περιορισμό πλόων και πτήσεων ελληνικών πολεμικών στο Ανατολικό Αιγαίο.

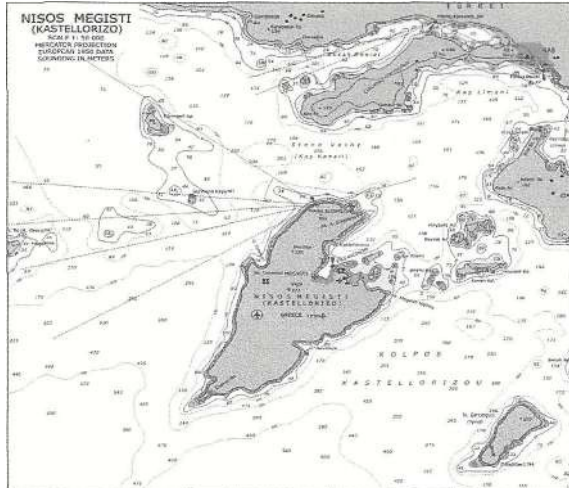
Διαπραγματευτικά, μια δήλωση με τόσο σοβαρές συνέπειες, πριν καλά καλά αρχίσουν οι συνομιλίες, αποτελεί γκάφα, ένδειξη έλλειψης διαπραγματευτικής πείρας, ίσως ακόμη και εγκληματικής αμέλειας.

Πέραν αυτών όμως, αν ο Πρωθυπουργός όντως επιθυμεί διαπραγματεύσεις για τα πάντα, χωρίς καν να εξηγήσει στη Βουλή γιατί εγκαταλείπει την πάγια πρακτική όλων των προηγούμενων κυβερνήσεων, γιατί δεν εντάσσει και αυτός στις διαπραγματεύσεις τα θέματα των αποζημιώσεων των δημευθεισών ελληνικών περιουσιών της Κωνσταντινούπολης, της Χάλκης, των παραβιάσεων της Συνθήκης της Λοζάννης σχετικά με την Ίμβρο και την Τένεδο κ.ο.κ. Διότι, χωρίς αυτήν τη διεύρυνση των θεμάτων, ο Πρωθυπουργός δεν διαπραγματεύεται τα ελληνοτουρκικά θέματα, αλλά μόνο τις τουρκικές απαιτήσεις επί ελληνικών δικαίων. Αυτό όμως δεν είναι διαπραγμάτευση, αλλά εξαρχής και εξ' ορισμού παράδοση!

Αυτές οι σκέψεις, σε μένα τουλάχιστον, δημιουργούν απέραντη μελαγχολία, μια και δημιουργούν εύλογες αμφιβολίες για την

ικανότητα, αλλά και τους σκοπούς των ηγετών μας.

Δεύτερον: απαράδεκτη ήταν επίσης η απόφαση που ανήγγειλα εγώ πρώτος για τον χωρισμό Αιγαίου και Ανατολικής Μεσογείου. Την πληροφορία αυτή η Κυβέρνηση την αρνήθηκε κατ' επανάληψη, αν και επα-

ναλαμβάνονταν με αυξανόμενη έμφαση μέχρι ότου τελικά την επιβεβαίωσε και ο κ. Νταβούτογλου. Εξήγησα ήδη γιατί μια τέτοια παραχώρηση αποτελεί στρατηγικό λάθος.

Τρίτον: εσφαλμένη επίσης είναι η απόφαση να προχωρήσουμε με βάση την υφαλοκρηπίδα και όχι την ΑΟΖ. Η καταγωγή στη Χάγη δεν θα αποβεί προς όφελός μας και με κοινό συμφωνητικό μπορεί να προκαλέσει ακόμη μεγαλύτερο και διαρκές κακό σε όλη την περιοχή του Αιγαίου και των ανατολικών μας νήσων. Ντρέπομαι που το λέω, αλλά η σκέψη αυτή με βασανίζει: πάμε στη Χάγη γιατί, όποιος αναγγείλει το αποτέλεσμα που θα μας επιβάλουν οι Τούρκοι, θα καταδικαστεί αιώνια από την ιστορία. Ας αφήσουμε λοιπόν τη Χάγη να ανακοινώσει το ίδιο αποτέλεσμα και... έτσι θα γλιτώσουν την ευθύνη οι υπεύθυνοι! Δεν γλιτώνουν όμως τόσο εύκολα όσοι συμμετέχουν σε μια τέτοια διαδικασία.

Τέταρτον: η όλη διαδικασία, όπως άλλωστε και η διαχείριση της οικονομικής κρίσης, χαρακτηρίζεται από μυστικότητα, έλλειψη ειλικρίνειας στις δηλώσεις που γίνονται, συνεχείς μεταβολές στα επιχειρήματα και στις αποφάσεις, καθώς και εκτόξευση **δυσφημιστικών** κατηγοριών εναντίον όσων έχουν το θάρρος να διατυπώνουν αντίθετα επιχειρήματα προς εξυπηρέτηση του **δημόσιου** συμφέροντος.

Είναι δύσκολο να δεχθώ ότι πίσω από μερικά από αυτά τα **λάθη** δεν κρύβονται και

ανώτατοι δημόσιοι υπάλληλοι, που με ασυγχώρητη υπεροψία θεωρούν ότι μόνο το ταρινό ιερατείο του υπουργείου τους έχει το μονοπώλιο της σοφίας και της γνώσης και που νομίζουν, επίσης, ότι η **κλασική** δημοσι-οϋπαλληλική ασυλία θα τους προστατεύσει στο μέλλον και θα συγκυλίψει τη συμμετοχή τους σε πράξεις που μπορεί μια μέρα να έχουν τραγικές συνέπειες για τη χώρα.

Επ' αυτού δεν θα μπω σε λεπτομέρειες νομικής φύσεως, αλλά θα τονίσω ότι το αυ-ξανόμενο, αν όχι ανέλεγκτο πλέον μένος εναντίον των πολιτικών μας, πιθανόν μια μέρα να εξαπλωθεί και να αγγίζει και συμμετοχους δημόσιους υπαλλήλους.

Επιμένω σε αυτό, διότι *ι καθ' όλα απαράδεκτοι προπηλακισμοί πολιτικών, που χαρακτηρίζουν τη σημερινή πολιτική ζωή της χώρας, κατά τη γνώμη μου θα έπρεπε να κάνουν πολλούς να αρχίσουν να σκέπτονται ότι, σήμερα, καθώς οι κρίσεις μας πολλαπλασιάζονται και βαθαίνουν, κανείς δεν βρίσκεται πλέον στο απυρόβλητο.*

Η μόνη προστασία τους είναι ο εχέφρων πατριωτισμός, η πλήρης διαφάνεια έναντι της Βουλής και του λαού, και η πολιτική ομόνοια στη διαμόρφωση των βασικών διαπραγματευτικών οδηγιών. Κατά τη γνώμη μου, και μπορεί να σφάλω, όλες αυτές οι προϋποθέσεις χρηστής διοίκησης, επί του παρόντος, ελλείπουν.